

drs. ir. A. Dreimuller
drs. A. van Hooren

restauratie

Pyrrusoverwinning dreigt

Geen decentralisatie monumentenzorg?

Het grote belang van de decentralisatie van de monumentenzorg is de integratie van deze zorg en de stadsvernieuwing. Dat is hoog nodig omdat de monumentenzorg – ondanks pogingen van de lagere overheden – nu vaak een volkomen geïsoleerde activiteit is. Over de wijze van decentraliseren wordt nu al jaren gesproken, zonder dat er besluiten worden genomen. Het blijkt moeilijk een nieuw beleid formuleren en ondertussen blijft alles bij het oude. We hebben tenslotte met monumentenzorg te maken; daar wordt gerestaureerd en behouden, zelfs de eigen opvattingen en ideeën.

Voor die mensen die de monumentenzorg een kans willen geven, die anders denken over het omgaan met monumenten, die monumenten een taak willen geven in onze gebouwde omgeving duurt het wachten wel erg lang. Het ministerie komt maar niet met een concreet voorstel. Deze gang van zaken is voor velen onbevredigend en een triest einde dreigt voor wat eens toch hoopvol begon.

In 1980 wordt naar aanleiding van het slechte imago van de monumentenzorg en de zorgwekkende financiële situatie een onderzoek uitgevoerd door een extern adviesbureau. In februari 1981 brengt dit bureau rapport uit over ontwikkelingen op het gebied van de monumentenzorg en een gewenst geacht beleid op dit terrein. Een voorstel tot decentralisatie vormt de ruggegraat van het rapport. De raderen binnen de monumentenwereld gaan dan op volle toeren draaien. Discussiedagen worden georganiseerd, er komen reacties op het rapport en er verschijnt een voorlopig standpunt van de toenmalige staatssecretaris De Boer. Daarin wordt nauwelijks ingegaan op de analyses van de studie, maar wel wordt de decentralisatie als een weg voor de toekomst van de monumentenzorg uitgestippeld.

Het is begin 1982, het voorlopig standpunt wordt voor advies voorgelegd aan diverse in-

stanties en dan wordt het stil. De bedoeling is dat, na ontvangst van de reacties, de verantwoordelijke bewindsman een definitief standpunt inneemt.

Ruim een jaar later lijkt het erop dat minister Brinkman op de jaarlijkse NCM-dag zijn definitief standpunt gaat toelichten. Op het laatste moment bericht hij vanwege een ingelaste kabinetsvergadering niet te kunnen komen. Minister Winsemius laat, op een andere spreekbeurt, diezelfde dag geen verstek gaan, hoewel hij toch met hetzelfde probleem te kampen heeft. De vraag rijst dan ook waarom Brinkman niet kon komen en waarom hij geen plaatsvervanger heeft gestuurd. Was het defi-

nitief standpunt toen nog niet klaar, of was er bij nader inzien geen overeenstemming binnen het ministerie? Dan wordt bekend dat op een volgende discussiedag in juli het definitief standpunt zal worden toegelicht. Weer mis.

Ten slotte wordt in de decentralisatienota die minister Rietkerk op 13 september aan de Tweede Kamer aanbiedt het definitief standpunt in het najaar van 1983 aangekondigd. Maar ook dat is, zoals we nu weten, niet gebeurd. Naar verluidt is er in de loop van 1982 en 1983 aan verschillende versies van het definitief standpunt gewerkt. Als dat waar is – en de gang van zaken duidt daar sterk op – dan is er over de standpunten gediscussieerd en is verschillende malen besloten het standpunt te wijzigen.

De reden daarvan kan zijn dat de minister tegen het decentralisatievoorstel van Rietkerk is omdat de monumentensubsidies in de algemene middelen van de gemeente verdwijnen. Een controle op de bestedingen wordt dan onmogelijk en het verzet van Brinkman is terecht. Om daar echter de hele decentralisatie aan op te offeren is weer een hoge prijs.

Dit is echter gissen naar het waarom en de consequenties, want de discussie wordt niet in het openbaar gevoerd. We horen niets, moeten afwachten. Op z'n minst een vreemde zaak. Beleid dient een weerslag te zijn van wat de meerderheid van het Nederlandse volk wil of nodig vindt.

Dat de minister door ambtenaren het definitief standpunt laat voorbereiden is gebruikelijk. Dat daarover wordt gesproken is begrijpelijk. Echter een voorbereidingstijd van ruim een jaar duidt erop dat er door een beperkt aantal mensen een discussie wordt gevoerd met als inzet de decentralisatie van de monumentenzorg. Immers in de hiervoor genoemde decentralisatienota blijkt duidelijk dat de daarin opgenomen visie over de decentralisatie van de monumentenzorg is gebaseerd op het voorlopig standpunt en zal wijzigen als het definitieve standpunt afwijkt van het voorlopige.

Uit dit voorbehoud in de nota blijkt niet alleen het belang van het definitieve standpunt, maar ook dat het zal afwijken. Juist dit afwijken is interessant. Daarover praten een beperkt aantal medeburgers, die – we herhalen het nog maar eens – een eigen belang hebben bij de aard van het definitieve standpunt.

Iemand zal tegenwerpen dat de minister toch moet worden geadviseerd. Zeker, dat is juist, maar er zijn daartoe ook andere wegen en structuren denkbaar. Zo zijn naar aanleiding van het voorlopige standpunt werkgroepen geformeerd, bestaande uit ambtenaren en niet-ambtenaren die zich over aspecten van de monumentenzorg zouden gaan buigen. Wat is er eenvoudiger dan (een van) deze werkgroepen te vragen met beleidsvoorstellen te komen. Deze werkgroepen zijn nog nooit bij elkaar geweest. Voor ons de vraag wie of wat dat nu weer tegenhoudt en waarom.

In zijn brief van 26 september aan de voorzitter van de Tweede Kamer¹ stelt de minister de uitvoering van de decentralisatienota afhankelijk van de oprichting van een nationaal restauratiefonds. In een dergelijk fonds participeren institutionele beleggers en de overheid samen.

Het artikel hierachter gaat dieper in op de werking en de effecten van een dergelijk fonds. We zullen daarin uiteenzetten dat het fonds een niet te onder-

schatten effect kan hebben, maar door zijn vereiste omvang (12 miljard) geen structurele oplossing kan bieden voor de problemen binnen de monumentenzorg.

Nog afgezien van deze constatering is het totaal niet logisch om de decentralisatie afhankelijk te stellen van de invoering van dit fonds. Het is tenslotte niet interessant waar het geld vandaan komt, zolang de gemeenten zelf maar over de besteding ervan kunnen beschikken. Verder strookt deze han-

delswijze (het definitief standpunt laten wachten op de fondsvorming) ook niet met het belangrijkste uitgangspunt van de decentralisatie van rijkstaken. De decentralisatienota begint namelijk met te stellen dat het rijk een eventuele centrale taakbehuizing moet motiveren en zo'n nationaal fonds kan nooit dat motief zijn.

De praktijk die nu wordt gevolgd leidt ertoe dat de financieringswijze de inrichting van de monumentenzorg gaat bepalen. Daarentegen zou eigenlijk

de minister, in openbaar overleg met het veld, moeten aangeven wat het doel is van de monumentenzorg en de financieringswijze daarop aanpassen. Hoewel we weten dat in deze tijd de centen belangrijk zijn, is de beslissing die nu dreigt te worden genomen, de omgekeerde wereld. Of zouden toch andere belangen een doorslaggevende rol hebben gespeeld? ■

Noten

1. Beleidsnota inzake wetgeving WVC 26-9-83 Bureau S.G.-U-2866.

Nationaal Restauratie Fonds geen structurele oplossing

Bij een revolving fund („roterend fonds”), worden de bedragen, nodig voor de financiering van de restauraties, geleend uit een apart fonds, en keren de gedane aflossingen terug in het fonds. Een dergelijk fonds heeft alleen zin, als er speciale voorwaarden aan verbonden zijn. Bij het restauratiefonds, waar nu – in het kader van de decentralisatie – aan wordt gedacht, bestaat het voordeel uit een rentesubsidie en een garantstelling door de overheid. De garantstelling op zich kan al bereiken, dat geïnteresseerde beleggers met een geringere rente genoegen nemen. In dat geval kan de overheid een lager subsidiebedrag uitkeren.

Hoe hoog zou de rente-

subsidie moeten zijn, wil de eigenaar niet slechter af zijn dan in het huidige systeem? Om dat na te gaan, zijn door ons drie scenario's doorgerekend:

Scenario 1: de huidige situatie (alleen een éénmalige subsidie ter grootte van 60 % van het subsidiabele bedrag, waarbij het subsidiabele bedrag weer 50 % van de totale restauratiekosten uitmaakt), Scenario 2: een rentesubsidie, die de éénmalige subsidie in zijn geheel vervangt, Scenario 3: een rentesubsidie van 1 %, met een aanvullende éénmalige subsidie.

Bij de berekeningen is er van uitgegaan, dat de subsidiabele kosten in hun geheel aftrekbaar zijn, als zijnde groot onderhoud en dat de subsidie belast is¹.

Bovendien is rekening gehouden met zoveel mogelijk aspecten van de belastingaftrek van onderhoud en rente. De toekomstige rentebetalingen over de hypotheek zijn daartoe contant gemaakt.

De situatie, waarin de eigenaar hetzelfde betaalt als in de bestaande regeling, staat in tabel 1.

Wanneer 1 % rentekorting (scenario 3) mogelijk wordt door garantie van de overheid, kan de overheid aanzienlijk besparen op de gebruikelijke subsidies. Het aantal op te knappen woonhuizen zou daardoor met 38 % kunnen toenemen. Opmerkelijk is dat een rentesubsidie van meer dan 3,5 % zelfs zonder een extra subsidie gunstiger is dan de huidige situatie.

Systemen die met rentesubsidies of rentekortingen werken, zijn natuurlijk gevoelig voor wijzigingen in de rentestand. Het huidige systeem van eenmalige subsidies echter ook (zie tabel 2).

Ten slotte nog iets over de vereiste omvang van het fonds. Indien we er van uitgaan dat alle restauraties in de toekomst via dit fonds worden gefinancierd is bij de huidige restauratie-omvang 400 miljoen gulden per jaar nodig. Bij een looptijd van 30 jaar van de uit het fonds verstrekte hypotheek is een fonds nodig van $30 \times 400 = 12$ miljard gulden (bij het bouwkostenniveau van 1983). ■

Tabel 1. Woonhuisrestauraties, drie subsidiemethoden.

scenario	rente-percentage	subsidie-percentage v/d sub.kosten	eigen bijdrage van de eigenaar in de totale kosten
1. 60 % subsidie	9	60	36
2. alleen rentesubsidie	5,64	0,0	36
3. 1 % rentesubsidie	8	43,5	36

Tabel 2. De drie subsidiesystemen vergeleken bij verschillende hypotheekrenteniveaus.

rente	eigen bijdrage eigenaar in procenten totale kosten		
	huidige systeem (60 % subsidie)	alleen rentesubsidie (3,36 %)	1 % rentesubsidie 43,5 % subsidie
6 %	40,7	40,5	40,7
9 %	36,1	36,1	36,1
13 %	32,7	33,3	32,9

1. Hierover bestaat onenigheid tussen de ministeries van WVC en Financiën.